

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ Й СПОРТУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

TRAINING OF SPECIALISTS IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY

У статті про підготовку фахівців фізичного виховання й спорту до професійної діяльності здійснено теоретичний аналіз досліджуваної проблеми, висвітлено особливості й напрями професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання, визначено специфіку професійної діяльності, досліджено вітчизняний і закордонний історичний досвід професійної підготовки фахівців цього напрямку.

Основною проблемою підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту до професійної діяльності з особами різних вікових категорій є рівень професійних знань і вмінь з напрямку діяльності інструктора, тренера, педагога; вміння заохотити до систематичних занять фізичними вправами; здатність забезпечувати формування фізичної культури особистості, організацію оздоровчо-рекреаційної рухової активності різних груп населення.

Історико-педагогічний аналіз вітчизняного досвіду підготовки фахівців фізичного виховання й спорту до професійної діяльності вказує на необхідність формування особистісних вимог до майбутнього фахівця, які він буде застосовувати в професійній діяльності після закінчення навчання. Передусім фахівець з фізичного виховання й спорту має вміти організовувати й проводити спортивні тренування; організувати оздоровчо-рекреаційну рухову активність різних груп населення; бути здатним до розуміння ретроспективи формування сфери фізичної культури й спорту; проводити біомеханічний аналіз рухових дій людини; використовувати спортивні споруди, спеціальне обладнання та інвентар; застосовувати знання про будову й функціонування організму людини; надавати долікарську допомогу в разі виникнення невідкладних станів.

Усі ці напрями діяльності є складовими частинами професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту. Тому підготовка фахівців цього напрямку, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в процесі професійної діяльності у сфері фізичної культури й спорту, передбачає застосування відповідних теоретичних і методичних підходів, що характеризуються комплексністю й невизначеністю умов фізкультурної освіти, що є дуже важливою в сучасному промисловому суспільстві.

Професійна підготовка фахівців у закладах вищої освіти повинна бути спрямована на здобуття майбутніми фахівцями фізичного виховання й спорту ґрунтовних і фундаментальних знань, формування вмінь і навичок в обраній професії, а також під час навчання студенти мають розвинути мотиваційну сферу й особистісні соціально значущі якості, які допоможуть їм кваліфіковано виконувати професійні обов'язки.

Ключові слова: професійна підготовка, фізичне виховання, фахівці, спорт, аналіз, навчальні заняття, професійна діяльність.

In the article the theoretical analysis of the studied problem is made, the features and directions of the process of professional training of future specialists in physical education are highlighted, the specifics of professional activity are determined, the domestic and foreign historical experience of professional training of specialists in this field is investigated.

The main problem of preparation of future specialists in physical education and sports for professional activity with people of different age categories is the level of professional knowledge and skills in the direction of activity of instructor, trainer, teacher; ability to encourage the individual to exercise regularly; ability to provide the formation of physical culture of the individual, organization of health and recreational motor activity of different population groups

Historical and pedagogical analysis of the national experience of training specialists in physical education and sports for professional activity indicates the need to form personal requirements for the future specialist, which he will apply in professional activity after graduation. First of all, a specialist in physical education and sports should be able to organize and conduct sports training, and subsequently accompany athletes for competitions; to organize health and recreational motor activity of different population groups; to promote human health through the use of physical activity, nutrition and other factors of healthy lifestyles. To be able to understand the retrospective of the formation of the sphere of physical culture and sports; to carry out biomechanical analysis of human motor actions; use sports facilities, special equipment and equipment; apply knowledge of the structure and functioning of the human body; to provide medical assistance in case of emergencies.

All these activities are part of the professional training of future specialists in physical education and sports. Therefore, the training of specialists in this field, able to solve complex specialized problems and practical problems in the process of professional activity in the field of physical culture and sports involves the application of appropriate theoretical and methodological approaches, characterized by the complexity and uncertainty of the conditions of physical education is very important in modern industrial society.

Professional training in higher education institutions should be aimed at acquiring future specialists in physical education and sports basic and fundamental knowledge, the formation of skills and competences in the chosen profession, as well as during training students should develop a motivational sphere and personal social and significant qualities allow them to perform professionally in a professional manner.

Key words: vocational training, physical education, specialists, sports, analysis, training, professional activity.

УДК 378.22:796

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2019.21.1-43>

Долинний Ю.О.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри
фізичного виховання і спорту
Донбаської державної
машинобудівної академії

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Актуальною проблемою сучасної педагогічної теорії і практики є процес професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту. Приділення уваги цьому питанню великою кількістю педагогів, психологів, соціологів зумовлено тим, що в останні роки значно зросла кількість людей, які мають низьку фізичну підготовку й відхилення стану здоров'я.

Позитивний досвід організації спортивно-масової й оздоровчої діяльності в теорії й практиці вітчизняної й закордонної сфери професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту широко використовується на теоретико-методологічному й практичному рівнях системи фізкультурної освіти. Досвід вітчизняної педагогічної науки дає можливість закладам вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців кваліфікації «Бакалавр з фізичного виховання й спорту, фізкультурно-оздоровлювальної роботи, учитель фізичної культури», подолати шаблонні стереотипи оцінювання, суб'єктивних кон'юнктурних тлумачень низки позицій з історії розвитку професійної підготовки фахівців фізичного виховання й спорту, обґрунтувати концептуальні засади діяльності, принципи й основні положення адаптації вищих навчальних закладів до ринкових відносин [6].

Основною проблемою підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту до професійної діяльності з людьми різних вікових категорій є рівень професійних знань і вмій з напрямку діяльності інструктора, тренера, педагога; уміння заохотити особистість до систематичних занять фізичними вправами; здатність забезпечувати формування фізичної культури особистості, організації оздоровчо-рекреаційної рухової активності різних груп населення [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичним базисом розв'язання проблеми формування професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту у вищій школі стали роботи Т. Бугеря, М. Дутчак, Р. Карпюк, Т. Круцевич, Р. Клопова, А. Коноха, В. Кукси, О. Куца, В. Платонова, Є. Приступи, О. Тимошенко, Ю. Шкретія та інших [7].

Професійну підготовку майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту у своїх роботах висвітлювали такі науковці: Т. Бугеря, Л. Волошко, А. Герцик, М. Дутчак, Р. Карпюк, Т. Круцевич, Р. Клопов, А. Конох, О. Куц, В. Платонов, Є. Приступа, Л. Сущенко, О. Тимошенко, Б. Шиян, Ю. Шкретій, Ю. Долинний [2; 5–7; 10].

Запровадження принципу безперервності професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту розглядали С. Гончаренко, І. Зязюн, С. Сисоєва, В. Кукса, Л. Сущенко, О. Міхеєнко та інші [9; 10].

Мета статті. На основі літературних джерел розглянути теоретичні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту. Завдання дослідження полягає у вивченні й узагальненні даних літературних джерел, що стосуються питання професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту, а також в аналізі сучасного стану професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту до реабілітаційної роботи.

Виклад основного матеріалу. Розвиток технічного прогресу, політичні, економічні перетворення, стан екології, що постійно погіршується, особливим чином впливають на здоров'я кожної людини, дітей і молоді.

Особливий позитивний вплив на здоров'я сучасної людини чинять заняття з фізичного виховання, масового спорту, оздоровчого тренування. Усі ці напрями діяльності складають професійну підготовку майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту. Тому підготовка фахівців цього напрямку, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в процесі професійної діяльності у сфері фізичної культури й спорту, передбачає застосування відповідних теоретичних і методичних підходів, які характеризуються комплексністю й невизначеністю умов фізкультурної освіти, що дуже важливо в сучасному промисловому суспільстві.

Історико-педагогічний аналіз вітчизняного досвіду підготовки фахівців фізичного виховання й спорту до професійної діяльності вказує на необхідність формування особистісних вимог до майбутнього фахівця, які він застосовуватиме в професійній діяльності після закінчення навчання. Насамперед фахівець фізичного виховання й спорту повинен *уміти* організувати й проводити спортивні тренування, а в подальшому супроводжувати спортсменів для участі в змаганнях; організувати оздоровчо-рекреаційну рухову активність різних груп населення; зміцнювати здоров'я людини шляхом використання рухової активності, раціонального харчування та інших чинників здорового способу життя; бути *здатним* до розуміння ретроспективи формування сфери фізичної культури й спорту; проводити біомеханічний аналіз рухових дій людини; *використовувати* спортивні споруди, спеціальне обладнання та інвентар; *застосовувати* знання про будову й функціонування організму людини; *надавати* до лікарську допомогу в разі виникнення невідкладних станів.

У своїх роботах В. Магін [8] зазначає, що професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту буде більш ефективною, якщо вона ґрунтується на інноваційних технологіях науково-педагогічної освіти. Дослідження Л. Сущенко [10] вказують на необхідність формування в майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту

професійної компетентності особистості, необхідної в майбутній професійній діяльності.

У загальному контексті професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури й спорту – доволі складний процес, який характеризується науковими засадами формування в студентів професіоналізму, завдяки якому вони будуть конкурентоспроможними на ринку праці. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту базується на науково обґрунтованій системі суб'єкт-суб'єктної взаємодії студентів і професорсько-викладацького складу закладу вищої освіти [6].

Професійну підготовку майбутнього фахівця можна розглядати як багатоаспектний процес, що охоплює світоглядно-ціннісні установки, сформовану мотиваційну сферу, комплекс теоретичних знань, умінь і навичок, а також особистісні риси й властивості, які дадуть змогу в майбутньому кваліфіковано здійснювати професійну діяльність без утрат для психічного й фізичного здоров'я [10].

У професійній підготовці майбутніх фахівців фізичної культури чільне місце посідає сформована належним чином культура здоров'я. Саме здоров'я вважається запорукою благополучності суспільства. На думку О. Міхеєнко, «в Україні стан здоров'я населення, особливо молоді, дедалі більше набуває загрозливого характеру з погляду життєздатності й безпеки нації» [9, с. 6].

Фахівець фізичного виховання й спорту, займаючись фізичним вихованням, повинен мати належну культуру здоров'я, щоб особистим прикладом надихати людей до систематичних занять фізичною культурою й спортом. З огляду на наведені факти необхідно запроваджувати системний і виважений підхід до формування високого рівня культури здоров'я, що має відбуватися цілеспрямовано й безперервно в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти [9].

Розглядаючи процес професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту з психолого-педагогічної точки зору, для того щоб майбутні фахівці були готовими до професійної діяльності, їм необхідно надати глибокі знання з фізичної культури, представити ці знання завдяки кваліфікованому професорсько-викладацькому складу в умовах повного забезпечення матеріально-технічної бази закладу вищої освіти. Сутність професійної підготовки полягає у таких чинниках:

- 1) процесі викладання (передавання викладачем відповідних знань і формування вмінь і навичок);
- 2) процесі навчання (опанування самим студентом знаннями, уміннями, навичками);
- 3) результаті (кінцевий продукт – готовність до професійної діяльності) [6].

Професійну підготовку майбутнього фахівця можна розглядати як багатоаспектний процес, що охоплює світоглядно-ціннісні установки, сформовану мотиваційну сферу, комплекс теоретичних знань, умінь і навичок, а також особистісні риси й властивості, які дадуть змогу в майбутньому кваліфіковано здійснювати професійну діяльність без утрат для психічного й фізичного здоров'я. Зазначимо, що в професійній підготовці майбутніх фахівців фізичної культури, у нашому баченні, чільне місце має посідати сформована належним чином культура здоров'я. Саме здоров'я вважається запорукою благополучності суспільства. «В Україні стан здоров'я населення, особливо молоді, дедалі більше набуває загрозливого характеру з погляду життєздатності й безпеки нації» [9, с. 6].

Тобто в найбільш загальному контексті професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту – доволі складний процес, який характеризується обґрунтованими засадами формування в студентів професіоналізму, завдяки якому вони будуть конкурентоспроможними на ринку праці.

Отже, фахівець фізичного виховання й спорту, займаючись фізичним вихованням, повинен мати належну культуру здоров'я, щоб особистим прикладом надихати людей, особливо молодь, до занять.

Узагальнюючи вище сказане, висловлюємо свою думку, що професійна підготовка фахівців у закладах вищої освіти повинна бути спрямована на здобуття майбутніми фахівцями фізичного виховання й спорту ґрунтовних і фундаментальних знань, формування вмінь і навичок обраної професії, а також під час навчання студенти мають розвинути мотиваційну сферу й особистісні соціально значущі якості, які допоможуть їм кваліфіковано виконувати професійні обов'язки.

Висновки. Підготовка фахівців фізичного виховання й спорту до професійної діяльності має виражений міждисциплінарний характер, оскільки акумулює в собі фонд наукових знань загальної, соціальної, спеціальної педагогіки й психології.

Історичний аналіз вітчизняних й іноземних авторів показав, що майбутній фахівець має опанувати комплекс теоретичних знань, поєднаних з практичними навичками й уміннями. Він повинен визначити професійно значущі й особистісні якості, які є елементами професійної компетенції майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту.

Перспективи подальших досліджень з цієї проблематики. Наші наступні публікації будуть присвячені виявленню мотиваційно значущих складових щодо підвищення навчальної діяльності майбутніх фахівців фізичного виховання й спорту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бойчук Ю.Д. Теоретико-методичні основи формування еколого-валеологічної культури майбутнього вчителя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Харків, 2010. 44 с.
2. Долинний Ю.О. Реалізація системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями / Ю.О. Долинний. *Наукові записки. Серія «Педагогічні науки»* / за ред. В.Ф. Черкасова та ін. Вип. 166. Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2018. С. 80–85.
3. Долинний Ю.О. Методичні особливості використання нетрадиційних східних методів дихальної гімнастики в процесі занять з фізичного виховання на СМВ / Ю.О. Долинний. *Фізичне виховання і здоров'я студентів* : матеріали науково-методичної конференції. Донецьк : Наука і освіта, 2003. С. 46–48.
4. Долинний Ю.О. Здоров'я студентів в умовах сучасного довкілля та інноваційних технологій / Ю.О. Долинний. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Харків : ХОВНОКУ – ХДАДМ, 2011. № 8. С. 48–51.
5. Долинний Ю.О. Особенности занятий физической культурой и спортом в режиме ученого труда, быта и отдыха студентов / Ю.О. Долинний. *Физическое воспитание студентов творческих специальностей* : сб. научн. тр. / под ред. проф. С.С. Ермакова. Харьков : ХГАДИ (ХХПИ), 2006. № 4. С. 119–124.
6. Карпюк Р.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання: теорія та методика [монографія] / Р.П. Карпюк. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2008. 504 с.
7. Куц О. Нові технології та моделювання підготовки вчителів фізичної культури / О. Куц, І. Лапичак. *Молода спортивна наука України* : зб. наук. праць. Вип. 6 : в 4 т. Т. 2. Львів : Українські технології, 2002. С. 539–541.
8. Магин В.А. Контекст модернізації вищого професійного фізкультурного формування / В.А. Магин. *Теорія і практика фізическої культури*. 2005. № 4. С. 39–41.
9. Міхєєнко О.І. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців зі здоров'я людини до застосування здоров'язміцнювальних технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2016. 491 с.
10. Сущенко Л.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) / Л.П. Сущенко. Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Запоріжжя : Запорізький держ. ун-т, 2003. 442 с.